

CONCEPT AGENDA

Internationaal Strategisch Overleg ISO NL

Dinsdag 24 maart 2020 van 10:00 tot 11:30 uur in de Malietoren, Bezuidenhoutseweg 12 te Den Haag

1. Opening door voorzitter Thecla Bodewes

Hanneke Schuiling, vervangt minister Kaag voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en Focco Vijselaar vervangt minister Wiebes van Economische Zaken en Klimaat.

2. Jaarplan ISO NL 2020

- **Voorstellen portefeuillehouders (reeds schriftelijk gedeeld ter kennis en voorbereiding)**
 - **Korte pitches hoe te realiseren, welke beoogde samenwerking binnen het ISO NL en de andere portefeuillehouders gevolgd door discussie**
 1. Hans de Boer – top sectoren internationaal en
 2. Jacco Vonhof – MKB internationaal
 3. John Jorritsma – regionale internationalisering
 4. Constantijn van Oranje – start ups en scale ups
 5. Menno Snel (advisering ism Berry Marttin) – financiering
 6. Focco Vijselaar – vestigingsklimaat
 7. Carolien Gehrels – branding en promotie
 8. *Pieter Duisenberg – kennis en talent (afwezig)*
 - **Prioriteiten jaarplan ISO NL 2020, traject en planning**
 - **Reflectie OGSM doelen, meetbaarheid en CBS**

3. Actualiteit: coronavirus

4. Economische missies en bezoeken 2020

5. WVTTK

6. Ter schriftelijke informatiedeling:

- Rapportage publiek-private samenwerking door NLIB, TINL en Werkplaats 2019 en vooruitblik 2020
- Update over inzet ISO NL Meerjarige markt-thema aanpak

AGENDA

Internationaal Strategisch Overleg ISO NL

Maandag 6 juli 2020 van 13:00-14:30 via Microsoft Teams

1. Opening door Thecla Bodewes

2. ISO Adviseringsvoorstel internationale financiering mkb

Menno Snel heeft in afstemming met Berry Martin, portefeuillehouder namens de financiële sector in NL, een publiek-privaat advies opgesteld met aanbevelingen t.a.v. verbetering van de internationale financiering voor het Nederlands MKB. (Bijlage ISO NL 20-04)

Het voorstel ligt voor ter bespreking en vaststelling.

3. Uitvoering internationale Actie Agenda COVID-19

Eind april is de internationale Actie Agenda opgesteld door VNO-NCW en MKB Nederland. In de brief van het kabinet van 20 mei over het 2e steunpakket wordt hiernaar verwezen. In goed overleg met de departementen BZ en EZK wordt gewerkt aan implementatie. De Actie Agenda is geen statisch stuk, maar een agenda in beweging op basis van actuele ontwikkelingen en behoeften en blikst vooruit op de mogelijkheden en ambities voor een duurzaam herstel uit de crisis.

Tijdens de vergadering bespreken we graag de visie, inzet en ambitie van de portefeuillehouders m.b.t. dit herstel.

Daarbij kan gedacht worden aan de volgende onderwerpen/thema's:

- Wat is nodig om ervoor te zorgen dat de EU en Nederland sterker uit de crisis komen?
- Wat is er nodig om onze strategische ketens weerbaarder te maken?
- Hoe kunnen de herstelmaatregelen mede worden ingezet om de digitalisering, verduurzaming en IMVO te stimuleren?
- Hoe kijken we naar de herstart van de handelsbevordering? Waar liggen de behoeften voor het najaar 2020 en 2021?

(Bijlagen ISO NL 20-05, 20-06 en 20-07)

4. WVTTK

- Het volgende overleg zal plaatsvinden op woensdag 23 september, 14:00 – 15:30 uur

6 juli 2020 – 13.00-14.30 uur

Aanwezig:

1. Thecla Bodewes, voorzitter ISO NL
 2. Sigrid Kaag, Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking
 3. Maarten Camps, SG EZK (vervanging minister Wiebes van Economische Zaken en Klimaat)
 4. Menno Snel, adviseur financieringstraject MKB internationaal (*op uitnodiging agendapunt 1. ISO adviseringsvoorstel internationale financiering MKB*)
 5. Chris Buijink, voorzitter NVB (*op uitnodiging agendapunt 1. ISO adviseringsvoorstel internationale financiering MKB*)
 6. Constantijn van Oranje, portefeuillehouder start- en scale-ups
 7. Hans de Boer, portefeuillehouder Topsectoren internationaal
 8. Jacco Vonhof, portefeuillehouder internationalisering MKB
 9. John Jorritsma, portefeuillehouder internationalisering regio's
 10. Pieter Duisenberg, portefeuillehouder Kennis en Talent
 11. Carolien Gehrels, portefeuillehouder Branding & Positionering
 12. Berry Martin, portefeuillehouder financiering
 13. Ingrid Thijssen, VNO-NCW (*op uitnodiging*)
 14. Peter Potman, plv DGBEB, ministerie van Buitenlandse Zaken
 15. Lucille Merks – secretaris ISO NL (publiek), ministerie van Buitenlandse Zaken
-

1. Opening door Thecla Bodewes

Voorzitter ISO NL kondigt tijdens het ISO NL haar aftreden aan na het vervullen van deze rol voor 5 jaar (3 DTIB en 2 ISO NL) onder veel dankzegging namens allen voor haar grote toewijding en inzet. Voorzitter zal tijdens het transitieproces nieuwe voorzitter nog beschikbaar zijn.

2. ISO Adviseringsvoorstel internationale financiering MKB

Menno Snel heeft in afstemming met Berry Martin, portefeuillehouder namens de financiële sector in NL, een publiek-privaat advies opgesteld met aanbevelingen t.a.v. verbetering van de financiering voor het Nederlands MKB internationaal actief. (Bijlage ISO NL 20-04)

Het voorstel ligt voor ter bespreking en vaststelling.

- Waardering voor voorstel; constructief proces met concrete aanbevelingen voor vervolgacties.
- Voorstel wordt unaniem vastgesteld.
- Volgende fase is ontwikkeling en implementatie.

Aandachtspunten:

- o Vervolgtraject vereist extra urgentie in kader Covid-19
- o Ontwikkeling vraagt om zowel een grote rol voor de banken als voor de publieke zijde waarbij een goede afstemming t.a.v. complementariteit Invest International.
- o Bij de verdere ontwikkeling zoveel mogelijke aansluiten bij bestaande initiatieven van o.a. KvK, Europese aanbieders en Europees herstelplan.
- o MKB-financieringsvoorstel internationaal biedt geen directe link met startups, die zich met name voor expansie richten op investeerders uit het buitenland. Samenwerking met NFIA en fondsen binnen Nederland zijn daarbij belangrijke trajecten.
- o Van belang dat uitwerking van het voorstel gaat leiden tot een platform waarin publiek en privaat kunnen samenwerken op product en proces niveau.

Actiepunten

- Voor het vervolgtraject worden 2 projectleiders aangesteld (publiek-privaat).
- Capaciteit, aangeboden door portefeuillehouder financiering, NVB en het ministerie van Buitenlandse Zaken, wordt ingezet ter verdere uitwerking van een actieplan in de komende 8 maanden.
- In kader vervolgactie m.b.t. behoefte tot toegang risicodragend vermogen vanuit bancaire sector wordt door portefeuillehouder start- en scale up in volgend ISO NL teruggekomen.
- Voortgang en uitkomsten vervolgtraject te agenderen voor volgende ISO NL (23 september 2020 en december 2020)

3. Uitvoering internationale Actie Agenda COVID-19

Eind april is de internationale Actie Agenda opgesteld door VNO-NCW en MKB Nederland. Tijdens de vergadering bespreken we de visie, inzet en ambitie van de portefeuillehouders m.b.t. dit herstel.
(Bijlagen ISO NL 20-05, 20-06 en 20-07)

- o Actieagenda biedt waardevol overzicht belangrijkste knelpunten internationaal. Geeft richting aan inzet kabinet en privaat. Biedt kapstok voor overleg tussen overheid en bedrijfsleven en kapstok om belang van internationale handel te blijven benadrukken.
- o Heroriëntatie op markten en waardeketens van groot belang; effecten en impact van Covid-18 voor economie en internationalisering nog niet goed te overzien; sommige markten bewegen al wat, andere markten worden nu pas geraakt door corona. Sommige landen en regio's raken verder verzwakt wat van invloed kan zijn op de handelsverhoudingen. Dit vereist heroriëntatie op markten; op welke landen willen we wel en hoe inzetten en op welke minder of (nog) niet?
- o Vanuit de deelnemers en portefeuillehouders wordt in brede zin toegelicht hoe door hen internationaal ondernemen in Covid-19 periode wordt ondersteund en welke aandachtspunten hierbij naar voren komen op het gebied van invloed op de markt,

marktkansen, knelpunten en internationalisering mkb, ondersteuning bedrijfsleven bij missies, ketenproblematiek, kennis en talent, start- en scale-ups, innovatie, vestigingsklimaat en branding en positionering:

- o Heroriëntatie markten: NL en EU langzaam open, maar opmars virus in Amerika's, Afrika en oplevingen Azië. Grote gevolgen voor NLse economie en internationale activiteiten NLse bedrijven. Dit vereist heroriëntatie op markten; op welke landen willen wel en niet op in gaan zetten?
- o Economische missies en digitalisering: tijdens herstelfase zo veel mogelijk missies digitaal inzetten: biedt grotere toegankelijk en is laagdrempelig. Ingezette oplossingen blijven monitoren en waar mogelijk opschalen en intensiveren.
- o Waardeketens: nader in kaart brengen van waardeketens waarbij aandacht voor de robuustheid internationale waardeketens en het treffen voorzorgsmaatregelen ter ondersteuning open houden supply chain.
- o Positionering NL en regio's en digitale etalage: in deze fase de positionering van Nederlandse kennis en kunde (via outside in principe) adresseren. De ontwikkeling van de digitale etalage NLiB biedt hierbij veel perspectief op relevante sectoren vanuit handel, innovatie, kennis en regio's. Hierbij zal de inzet van de portefeuillehouders en hun kennis en achterban op worden aangesloten.
- o Kennis en talent: nader uit te werken hoe relevante kenniswerkers in Nederland te behouden; universiteiten en tech werkers onlosmakelijk verbonden aan kennis en kunde MKB en innovatie ontwikkeling.
 - Voorstel thematische partners te identificeren ter versterking van een mentornetwerk.
 - Betrekken van fysieke presentie alumni netwerk op relevante markten verder optimaliseren met rol voor ambassadenetwerk / business hubs.
 - Verder faciliteren van triple helix samenwerking in het buitenland waarbij synergie innovatie en kennis elkaar kunnen vinden mbt strategische samenwerking, positionering en netwerking.
- o Internationalisering regio's: benadrukken belang meer aandacht voor kenniswerkers gezien grote terugloop aanmelding TU met gevolgen voor HTSM sector en de waardeketen waar HTSM bedrijven deel van uitmaken.
- o Start en scale ups: insteek is anders geworden waarbij aanpak zich meer richt op identificeren van thematische partners.
 - Vraagt aandacht voor fysieke aanwezigheid lokaal netwerk waarbij ruimte om verder te intensiveren op de triple helix, versterken alumni netwerk met bedrijfsleven. Dit goed te kanaliseren en doorbouwen op bestaande structuren en samenhang met economisch postennet en SLO's.
 - Missies verder optimaliseren door versterken lerend vermogen; monitoren wat werkt en meetbaar maken. Daarbij aandacht voor het positioneren van missies binnen een meerjarige thematische aanpak.

- o Vestigingsklimaat: Coronacrisis ook van grote invloed op mondiale waardeketens met gevolgen voor acquisitiekansen. Mondiale waardeketens worden herijkt zoals o.a. in Life Sciences & Health Sector. Dit heeft gevolgen voor mogelijke acquisitiekansen die door Invest in Holland worden onderzocht.
- o Invest in Holland gericht op het bezoeken en behouden van de reeds in NL gevestigde buitenlandse bedrijven; inzet behoud activiteiten in NL en op halen signalen over vestigingsklimaat.

Actiepunten

- Bovengenoemde punten worden meegenomen en geadresseerd binnen de bestaande PPS structuur internationaal ondernemen in kader Covid-19 en Actie Agenda (actie secretaris ISO NL) en via de portefeuillehouders.
- Op verzoek voorzitter ISO NL: aan alle portefeuillehouders om elkaar ook tussen de vergaderingen door te blijven informeren over ontwikkelingen en gezamenlijke inzet.
- Portefeuillehouders Kennis en Talent, Internationalisering Regio's en Start- en scale ups: stemmen verder de inzet af op uitwerking advies triple helix, traject kenniswerkers, talentenstrategie, inbreng en positionering regio's en brengen voorstel in. (agendering ISO NL 23 september)
- (Uit voorstel) Portefeuillehouder Vestigingsklimaat stemt verdere inzet af met Kennis en Talent en Start- en Scale-ups op de volgende punten:
 1. Focus aantrekken bedrijven die het Nederlandse innovatie-ecosysteem versterken met duidelijke link met Kennis en Talent. Voorbeeld: inzet NFIA en IA Oostkust VS gericht op aantrekken van innovatieve Life Science en Health bedrijven.
 2. Als onderdeel van Invest in Holland strategie wordt i.s.m. Techleap een pilot gestart voor het aantrekken van Venture Capitalist fondsen, en in hun kielzog mogelijk ook portfoliobedrijven, om het Nederlandse startup ecosysteem verder te versterken.
 3. Samen bezien hoe het interesseren van buitenlandse bedrijven voor investeringen in Nederland, zeker in de focusgebieden, systematisch en beter kan worden meegenomen in de economische missies (uitgaand en inkomend). (agendering ISO NL 23 september)
- Portefeuillehouder start- en scale ups: missies verder optimaliseren door versterken lerend vermogen; monitoren wat werkt en meetbaar maken. Daarbij aandacht voor het positioneren van missies binnen een meerjarige thematische aanpak. Ontwikkelen van een verdere aanpak waarbij experimenteren op wat virtueel goed aanslaat, dit format uitbouwen en op schalen naar een vast format (vb digitale summit). Hierbij de capaciteit betrekken die door portefeuillehouder internationalisering regio's wordt aangeboden. Aanpak binnen PPS kader verder uit te werken. (agendering ISO NL 23 september)

- Portefeuillehouder Branding en Positionering: in kader Covid-19 van belang het al goed gestarte traject NL Positionering vanuit PPS nog meer als samenhangend geheel te vormen (o.a. in- en uitgaande – digitale – missies, positionering regio's, triple helix, digitale etalage). Portefeuillehouder Branding en Positionering zal hiertoe een werkgroep bij elkaar brengen en voorstel uit te werken. (agendering ISO NL 23 september)
- De volgende ISO NL staat geagendeerd voor 23 september 14.00 – 15.30 uur. Op voorstel voorzitter ISO NL wordt bij de portefeuillehouders geïnformeerd of er behoefte bestaat aan een tussentijdse ISO NL in augustus die zich kan richten op de 2020 inzet van de portefeuillehouders en het vormen van verdere allianties en samenwerkingstrajecten.